

Elvir Musić, *Riznica mevlevijske mudrosti*, Naučnoistraživački institut "Ibn Sina", Sarajevo, 2018, 280 str.

UDK 821.222.1.09 (049.3)

Prošle godine svjetlo dana ugledalo je izuzetno vrijedno djelo iz područja tesavvufa. Riječ je o knjizi *Riznica mevlevijske mudrosti* istraživača Elvira Musića. U njoj se na jedan primamljiv način predstavlja mevlevijska misaona tradicija, koja je, kako će kazati autor, umnogome zasnovana na snazi kombinacije (raz)uma i emocija u procesu spoznaje, uvažavanja svih živih bića kao savršenih Božijih stvorenja i otvorenosti prema svemu kao dijelu sebe, a nikako nečemu što je izvan čovjekova postojanja.

Kao razlog pisanja ove knjige Musić navodi da je za potpunije sagledavanje mevlevijskog doživljaja islamskog nauka važno upoznati se i s djelima koja su, osim Kur'ana i Poslanikove, a.s., tradicije, ostavila najviše traga na Mevlaninu ličnost, te s djelima koja su potekla iz pera osoba čije formiranje ličnosti je nadahnuto izravno Mevlaninim mislima, ali ta djela napisana na perzijskom jeziku odlikuju izuzetno složen stil i sintaktička struktura, te bi njihovo prevođenje

i predstavljanje bosanskom čitaocu iziskivalo ogroman trud, pa se upravo zbog toga odlučio pripremiti ovu knjigu u kojoj se predstavlja lik i djelo najznačajnijih mislilaca koji su utjecali na formiranje Mevlanine ličnosti i mevlevijskog tarikata, a potom ličnosti koje su razvoj ovog sufijskog bratstva omogućile nakon njegovog preseljenja na bolji svijet.

Što se tiče strukture ovoga djela, na početku se nalazi kraći uvod i predgovor, a zatim se predstavlja bi(bli)ografski podaci velikana koji su utjecali na hazreti Mevlanu kakvi su njegov otac Beha(uddin) Veled, učitelj Burhanuddin Tirmizi i Šems(uddin) Tabrizi, a zatim podaci o Mevlaninom sinu Sultan Veledu, velikom mevlevijskom dedetu Galibu iz Istanbula i dvjema pjesnikinjama mevlevijske provenijencije, Lejla-hanumi i Šeref-hanumi. Posebno je zanimljivo čitati dijelove koje je autor vješto odabrao iz djela ovih znamenitih mevlevijskih ličnosti što u sebi sadrže same dragulje mudrosti. U nastavku ćemo se ukratko zadržati na samome sadržaju djela.

Kako rekosmo, u prvom dijelu se govori o hazreti Mevlaninom ocu, Beha Veledu, izdanku loze iz koje su potekli brojni istaknuti učenjaci, islamski pravnici i sufije, a koji je bio poznat po tituli *sultanul-ulema* (sultan učenjaka). Uz ostalo, spominje se da je važio za otvorenog protivnika utjecaju grčke filozofije na islamske učenjake, pa je napominjao u svome djelu *Me'arif* da tumačenje Kur'ana ne treba slušati od filozofa nesprennih zanemariti vlastito biće u doživljaju kur'anske mudrosti, nego od vjernika koji su uspjeli zanijekati vlastitu egzistenciju i pripojiti se na Božije svepostojanje. Otuda i Mevlanin oštar stav prema filozofima, jer kako naglašava Musić, mladi Dželaluddin je bio pod izravnim utjecajem svoga oca sa čijim *Me'arifom* je

provodio slobodno vrijeme. Tako se ova knjiga, čiji se dijelovi iznose u djelu koje predstavljamo našim čitaocima, treba smatrati ključem za Mevlanine misli, a posebno za njegovu *Mesneviju*.

Zatim, tu je neizostavni Šems Tabrizi o čijem životu se malo zna. Njegov susret s Mevlanom je opisan u brojnim knjigama i dodatno protumačen u okviru savremenih istraživanja. Pa ipak, malo ko se može usuditi istupiti s tvrdnjom da je, uistinu, otkrio šta se tog dana dogodilo u Konji. Sultan Veled bilježi da su Šems i Mevlana u tom trenutku jedan u drugom prepoznali ono što su tražili, a to je potencijal za vođenje valjanog i korisnog duhovnog dijaloga. Potom se navode dijelovi knjige *Šemsovi zborovi (Mekalat-e Šems)* u kojoj se nalaze Šemsovi vazovi zapisani od predanih učenika. Autor kaže da *Mekalat* biva zasjenjen i samim odnosom Šemsa i Mevlane, na šta ukazuje podatak da stručna publika interesiranje pretežno usmjerava prema samom odnosu i kvalitetu duhovne veze između ove dvije slavne ličnosti sufijske misli i Mevlaninim djelima koja smatra produktom te veze, dok *Mekalat* ostaje na marginama interesiranja. Da bi duhovna veza ove dvojice velikana islamske mudrosti bila ispravno shvaćena, neophodno je, ističe Musić, uz ostala djela koja su obilježila Mevlanino biološko odrastanje i duhovno sazrijevanje, družiti se sa Šemsovim predavanjima, dijalozima s dervišima i šejhovima, odgovorima na postavljena pitanja i dijalozima koje je vodio s Mevlanom, Sultan Veledom, ali i sa samim sobom. Ovdje je, također, interesantan Šemsov govor o Mevlani kad kaže: "Onaj koji želi vidjeti lice časnoga Poslanika, neka istoga trenu i bez sustezanja pogleda u Mevlanu. On živi baš onako kako je živio Poslanik, a.s.,

jer drugačije ni ne zna živjeti. Podseća na njega svojim životom.”

Naredna ličnost na koju se obraća pažnja u Musićevoj knjizi jeste Burhanuddin Muhakkik Tirmizi, poznati sufija i islamski pravnik. U Konju je stigao godinu po preseljenju Mevlaninog oca, pa je u narednih devet godina odgajao njegovog sina i duhovnog nasljednika. S obzirom na to da je bio aktivno prisutan u halki Behauddina Velede u Belhu, može se pretpostaviti da je Mevlana Dželaluddin ovog glasovitog sufiju poznao još od djetinjstva. Nakon osnovnih biografskih podataka, predstavljaju se odlomci Tirmizijevog djela *Mé'arif* gdje su sačuvana njegova predavanja učenicima, vazovi okupljenim ljubiteljima sufijske mudrosti te pojašnjenja hadisa i ajeta potaknuta namjerom da se ukaže na semantičku slojevitost božanske mudrosti. Pretpostavlja se da je ovim predavanjima prisustvovao i sam Mevlana.

Potom dolazimo do središnje ličnosti mevlevijske tradicije, hazreti Mevlane. U ovom dijelu se ne obraća pažnja na suhoparne biografske podatke, već na susret Šemsa i Mevlane, a zatim se predstavljaju dijelovi iz *Dubovne* odnosno Mevlanine *Mesnevijske* koja se može doživljavati i kao *dubinsko* tumačenje Kur'ana, a onda Mevlaninog *Velikog* odnosno *Šemsovog Divana*. U *Velikom Divanu* Mevlana ne pojašnjava put duhovnosti kojim je i sam prošao da bi postao predvodnik iskrenih srca, nego svoja stanja koja intenzivno osjeća na tom položaju pročišćenosti i duhovne savršenosti. Upravo zbog toga Musić kaže da je *Mesnevijska* djelo u kojem su skriveni putokazi na duhovnom putovanju ka duhovnom savršenstvu, dok je *Veliki Divan* djelo u čijem sadržaju su skriveni opisi uzvišenih stanja koja mogu razumjeti samo oni koji su uspješno razumjeli

Mesnevijsku, što se nadaje kao ključ *Divana*. A opet, ključ *Mesnevijske* je Sultan Veledov *Divan*. Prema tome, da bi se razumjela Mevlanina učenja, prvo treba obratiti pažnju na Sultan Veledov *Divan*, pa *Dubovnu Mesnevijsku* i na kraju na *Šemsov Divan*. Nakon izbora iz *Šemsovog Divana*, predstavlja se izbor iz djela *Medžalis-e seb'a* (*Sedam skupoval/sijela/hutbi*), čiji sadržaj je, prema mišljenju Musića, važan preduvjet za razumijevanje same *Mesnevijske*. Ono je tematski slično Mevlaninom djelu *Fihi ma fihi* (*U njemu je ono što je u njemu*) / *Mekalat-e Mevlana* (*Mevlanini zborovi*) / *Esrar-e Dželalije* (*Džeralove tajne / Tajne uzvišenosti*) čiji dijelovi se iznose nakon izbora iz djela *Sedam skupova*. Pošto je sadržaj *Mevlaninih zborova* prošao važnu kontrolu duhovnih autoriteta mevlevijskog tarikata, možemo ga smatrati vjerodostojnim pronosiocem misli na čijim osnovama je kasnije ustrojeno mevlevijsko sufijsko bratstvo.

Sad dolazimo do najvećeg poglavlja u knjizi. Riječ je o životopisu i odlomcima djela Sultan Velede, Mevlaninog najstarijeg sina. U ranoj mladosti je hazreti Mevlana njega i brata mu Alauddina poslao na školovanje u Haleb i Damask. U tim gradovima je Sultan Veled naučio arapski jezik na kojem je, također, pisao pjesme. Odgajan uz prvake koji su se isticali visokim naučnim i duhovnim stupnjevima, Sultan Veled je stasao u mladića kojeg su krasile kako naučne tako i duhovne vrijednosti. Mevlana je jednom kazao da mu je on najbližnji i po naravi i po nadahnuću. Dužnost najvišeg duhovnog autoriteta mevlevijskog tarikata obnašao je punih trideset godina, te je znatno doprinio širenju utjecaja Mevlaninih misli i povećanju broja učenika koji su koračali Mevlanim putem duhovnog usavršavanja.

Nakon podataka o Sultan Veledu, slijede odlomci njegovog *Divana*, a onda *Veled Name* (*Ibtida Name*), gdje su posebno dopadljivi dijelovi koji govore o susretu Šemsa i Mevlane, ljubomori Mevlaninih učenika spram Šemsa, odlasku iz Konje, slanju Velede u izaslaničku misiju u Damask kako bi pronašao Šemsa Tabrizija, Šemsovoj ličnosti, njegovom povratku u Konju i, na koncu, ponovnom nestanku, što je nanijelo veliku bol Mevlani. Nakon toga dolaze dijelovi *Rebab Name* i *Intiba Name*, posljednje od tri Sultan Veledove *mesnevijske* napisane pod direktnim utjecajem *Dubovne Mesnevijske* njegova oca Mevlane. Na kraju ovog poglavlja, nalazi se izbor iz Sultan Veledovog *Mé'arifa*.

Naredno poglavlje jeste o šejh Galibu koji je živio i djelovao u 18. stoljeću po gregorijanskom kalendaru. On je posljednjih osam godina života obnašao dužnost mevlevijskog šejha, odnosno dedeta, a među poklonicima njegove mudrosti spominju se istaknuti dvorjani i dužnosnici Osmanskog Carstva. Privukao je pažnju sultana Selima III koji je i sam pisao pjesme, dobro poznao muziku i bio poklonik briljantnih misli hazreti Mevlane. Zabilježeno je da je i sam sultan redovno posjećivao šejh Galibovu tekiju i sudjelovao u zikru. Također, veliku podršku je imao i u sultanovoj sestri Bejhan Sultan. Navodi se da osmanski modernizam počinje upravo s ovim mevlevijskim šejhom te se predstavlja određen broj njegovih stihova iz *Divana*.

U sljedećem poglavlju se daju podaci o Lejla-hanumi i prijevod nekoliko stihova u kojima se mogu primijetiti tragovi utjecaja šejha Galiba. Konačno, u posljednjem poglavlju se upoznajemo sa Šeref-hanumom, pjesnikinjom mevlevijske provenijencije koja je

ujedno bila jedna od tri značajne istanbulske pjesnikinje 19. stoljeća po gregorijanskom kalendaru, a zatim s nekoliko stihova iz njenog *Divana*.

Približavajući se kraju valja kazati i da je Elvir Musić odlomke iz spomenutih djela preveo na izvanredan način da gotovo zaboravljamo da je riječ o prijevodu, a ne o izvornom tekstu. Istovremeno, treba imati na umu da je ovo djelo o mevlevijskoj tradiciji nastalo iz pera, slobodno ćemo kazati, jednog autoriteta u ovom polju duhovnosti.

Kad je riječ o samom Mevlani, ovdje se daje autentična slika koja nema nikakve veze s onom iskrivljenom koju nam serviraju ideolozi *New Agea*. Tako se ovdje Mevlana ne predstavlja kao eksces, već kao rezultat brižljivog rada brojnih islamskih učenjaka i kao ličnost koja se do te mjere ostvarila prije svega zbog zadublivanja u Božije i Poslanikove riječi. Također, priča se ne završava s Mevlanom, to nam, može biti, autor poručuje posvećivanjem većeg prostora Mevlaninom sinu Sultan Veledu negoli samome

Mevlani, dajući nam do znanja da je potrebno posebno obratiti pažnju na vjerodostojna tumačenja Mevlaninih riječi kako bismo ih što bolje shvatili. Zbog spomenutog, ali i nespomenutog, toplo preporučujemo ovo vrijedno djelo za čitanje.

Na kraju, ako bismo trebali odgovoriti T. S. Eliotu na pitanje gdje je mudrost koju izgubismo u znanju, rekli bismo mu da je ona u riznici mevlevijske tradicije, što i naslov knjige sugerira.

Haris Dubravac